

Веселин ПЕСТОРИЋ

СЈЕЋАЊЕ НА ДР ДУШАНА ПЕТКОВИЋА

Прошло је скоро двије деценије како је легат Душана Петковића под кровом ове зграде. Можда управо толико касни презентација легата, можда нешто мање. И одмах признајем дио своје личне кривице што до тога није дошло. Али ова временска дистанца свакако чини да се збивања везана за легат и његово пребацивање из Аргентине у Нови сагледају са мало мање емоција. Али, да кажемо на почетку нешто о том времену и приликама у Библиотеци. То су осамдесете године које су биле најповољније за рад и раст наше установе. Стекло се неколико повољних услова. Добили смо нову зграду, кадровски смо ојачали тако да смо зацртаном пројекту Завичајне збирке могли сигурније приступити. Тада смо, захваљујући повољним финансијским приликама, удвостручили књижни фонд. То је такође вријеме кад смо откупили библиотеку Вељка Радојевића, значајан фонд који нас је обогатио насловима периодике /XIX/ в. и нарочито насловима бокељистике.

У то вријеме појавио се апел Д. Петковића „Спасите моју библиотеку” којег је објавио Васко Костић у „Побједи” почетком 1885. године. Сматрао сам да смо ми из Библиотеке прозвани да одговоримо на тај апел. И без много оклијевања, одлука је донесена-да покушамо. Срећом, на почетку ништа нисмо знали о тешкоћама које нам предстоје, а скоро ништа о легатору.

Мој први одлазак у посјету Д. Петковићу био је више него обесхрабрујући. Чим сам прешао праг Специјалне болнице за психијатрију у Доброти, скоро да сам одустао од жеље да се одазовемо позиву. И колико год да је амбијент био више него мучан, одлучно сам да видим и упознам Д. Петковића.

Његова соба била је на крају дугог полумрачног ходника и личила је више на несрећен магацин, него на болесничку собу. Али за такве врсте медицинских установа бољи услови - хуманији, нису се ни могли

очекивати. Часна сестра ме је довела до његовог кревета, представила ме и казала разлог посјете. То су тренуци који се памте за цео живот. Благо се насмијешно, тражио је да му поновим своје презиме, ваљда га није добро чуо, понудио да сједнем на кревет до његовог, а осталим болесницима наредио да напусте собу. На моје велико чуђење, сви су га послушали и ми смо остали сами. Ово се касније редовно и на исти начин понављало. Кад су се болесници на моје честе посјете навикли, напуштали су собу и без упозорења. У почетку нисам могао знати како је успио да га без поговора послушају, али у томе је тајна због чега је амбијент Дома старих у Рисну замијенио за психијатријску болницу у Доброти. С њим у соби били су средњовјечни и јаки људи који су му помагали, њему непокретном, прикованом за кревет, за његове свакодневне потребе за оно што од особља у Дому старих није могао добити. Он је на лични захтјев постао пацијент душевне болнице у Доброти. О овом свакако праву причу зна г. Милош Милошевић. Што је све писало у његовом болесничком листу нисам читао, али знам да је то била паркинсонова болест у свом задњем стадијуму, чега је он био у потпуности свјестан. „Г. Песторићу, говорио је касније кад је донио одлуку да нам поклони библиотеку, радите брзо, моја болест тако рапидно напредује да нећу дочекати да моје књиге пасају океан“. Умало па да је био у праву. Од дана моје прве посјете њему, па до доласка библиотеке прошло је осам мјесеци, а он је живио још седам.

Међутим, колико год да ме је пожуривао да што брже радимо, а знао је да то не зависи од моје добре воље, већ од читавог сплета околности, ипак је највећи дио времена утрошио на мом испитивању. Исувише је био емотивно везан за своје књиге да би их олако дао неком у руке. Многе моје посјете биле су утрошене на пропитивању о мојој породици, мени лично, мом школовању и раду, установи у којој радим. Све тако до ситница.

Но, сад морам признати да сам и ја настојао да њега упознам, највише ради сигурности потхвата кога сам се латио. Јер, колико год је он страховао за своје књиге, толико сам ја страховао да од свега што је написано у апелу и понављано кроз његову причу, можда нема ничег реалног, или га има толико мало. Више пута, послје одласка у Доброту, понављао сам у себи - да ли ће се исплатити толики труд. При том ја нисам штедио само себе, јер ја сам мањи дио посла обавио. Ангажовао сам људе који су тако својски прионули на посао да су и мени уливали повјерење и давали крила да не посустанем. Д. Петковић ме је приликом нашег првог сусрета упутио на свог старатеља - правног заступника, г. М. Милошевића. Али он му је био много више од тога. У моменту кад га је тешка болест везала за постељу, кад га његови најрођенији нису примили, остао је само он једини који је, не само

испуњавао своју законску обавезу према њему, већ много, много више од тога. Колико посјета, колико понуда, колико времена проведеног с њим, колико стрпљења и такта у опхођењу? То понекад ни најрођенији не могу, а г. Милошевић је то људски и хришћански, као онај милостиви Самарјанин из Јеванђеља, испуњавао до последњег момента управо до дана петковићеве смрти. И у том задњем часу био је присутан. При том, неколико дана пред смрт, обезбиједио је да га свештеник исповједи и причести и тиме припреми за смрт. Сахрањен је по својој жељи у гробници свог стрица, протосинђела Јеротеја Петковића, популарног „попа Јова“, између велике и мале цркве Манастира Савине. Примјер г. Милошевића је тако снажно дјеловао на мене и уливао ми наду, нарочито у моментима сумње да ли ћемо све довести до краја.

Петковић је своју библиотеку нудио г. Милошевићу, али је он великодушно одбио, сматрајући да је то задужбински акт и да треба да припадне, не појединцу, већ ужем завичају. Не може се заборавити ни онај моменат у рисанској болници кад је у наступу нервног растројства, у присуству суда, Д. Петковић умало оповргао своје обећање. То је био пресудан моменат, кад је све до тада урађено могло да падне у воду. Г. Милошевић са пуно такта успио је да га приволи да се добије судска помоћ за радње које су биле у току и за оне које предстоје.

Поред г. Милошевића који је свакако најзаслужнији што је легат Д. Петковића данас овдје, имао сам још два дивна сарадника - Света Сеферовића, тада предсједника УО СО Херцег - Нови и Д. Радуловића, службеника ондашњег Секретаријата за односе са иностранством. Причу о Петковићевом апелу нисам много ширно, колико из страха да од свега тога не буде ништа, толико да ми се не понове ријечи једног мог пријатеља: „Ма, јадан човјече, твој Петковић је у Доброти, знаш ли то?“ Међутим, г. Сеферовић ме је од првог дана храбрио. И заиста, имао сам подршку каква се само може пожељети. О трошковима нисам морао размишљати, а кад се радило о нашој жељи да Д. Петковићу олакшамо тешко стање и кад смо га једно вријеме пребацили у рисанску болницу и понудили бањско лијечење у Игалу, за све сам, захваљујући њему, добијао зелено свијетло. Ништа мање не дугујемо г. Радуловићу. Он је на себе преузео сарадњу са нашим дипломатским и царинским органима и све успјешно довео до краја.

На Аранђеловдан 1985. камион с приколицом с Ријеке довезао је библиотеку Д. Петковића у магацин ПКБ у Мељинама. Огромни кашуни пуни књига. И опет сумња. Ваљда ће у толиком мноштву бити и онај дио због кога се требало потрудити. И нисмо се преварили, но о томе ће директор Библиотеке г-ђа Невенка Митровић.

Одатле су књиге пребачене у нову, још не довршену зграду. То су биле прве књиге које су у њу унесене. Данашњи депо 2 био је до плафона испуњен пакетима књига. Радост наша била је велика.

А онда друга обавеза према г. Петковићу. Моје посјете биле су чешће него до тада. Желио је наиме, како није могао да види све своје књиге због болести која је све више узимала маха, (тражио је) да се њему најдраже и највредније донесу у Доброту. И на крају, као израз захвалности што му се остварила жеља, издвојио је двотомну енциклопедију *DICCIONARIO PLAZA JANES* у којој је сарађивао и написао одреднице из политичке и културне прошлости балканских земаља и шире и поклонио ми је. Заиста драга успомена.

Најзад не могу завршити причу о легату Д. Петковићу, а да не поменем пожртвовање које су показале колегинице М. Бронзић и нарочито К. Лазаревић. (Тада нас је било троје упуслених). Мјесецима смо, поред редовне дјелатности, приступали физичком чишћењу књига, пакет по пакет. Ни рад под маскама, ради страха од заразе, ни неподношљив задах, ни сијасет непотребних ствари које су се нашле заједно са књигама, нису нас спречавали да посао доведемо до краја и легат припремимо за стручну обраду. И кад су се књиге тако очишћене и спремне за обраду нашле на полицама, довели смо фотографа да их снимим, а фотографије однијели Д. Петковићу.